

Een volwassen *Gastropholis prasina*.

Foto: W.H. Ferwerda

Gastropholis prasina, een boombewonende hagedis uit Kenia

W.H. Ferwerda
Coppelstock-
straat 53-I
1056 XL
Amsterdam

INLEIDING

In april 1996 bezocht ik gedurende twee dagen het Arabuko Sokoke-kustbos in Kenia. Dit beschermde bosgebied beslaat een oppervlakte van 400 km². Het is een altijd groen bos dat zich uitstrekt van enkele kilometers ten zuiden van Malindi tot even boven Kilifi, ten noorden van Mombasa. Dit bos vormt een van de laatste resten van het oorspronkelijke kustbos dat vroeger het kustgebied van Tanzania en Kenia bedekte. Het staat bij biologen als bijzonder te boek omdat het nog verschei-

dene inheemse dieren en planten herbergt. Voorbeelden hiervan zijn de Sokoke-dwergooruil, de Goudbuik-olifantspitsmuis en de Aders' Duiker, een kleine antilopensoort. Mijn aandacht werd echter gevestigd op een bijzondere boomhagedis die inheems is voor de Oost-Afrikaanse kustbossen en waarvan het Arabuko Sokoke-bos een van de vindplaatsen is. De soort is ook bekend van Tanga (Noordoost-Tanzania), Amani (Usumbara Gebergte, Tanzania) en het Kinio Forest (Tanzania) (ARNOLD, 1989).

GROENE BOOMBEWONER

Bij het bezoek aan de Bioken Snake Farm in Watamu van de Britse herpetoloog James Ashe, werd ik attent gemaakt op een prachtige groene slanke hagedis. James Ashe had enige jaren geleden enkele dieren gekregen van een parkwachter uit het Arabuko Sokokebos. De lengte van de hagedissen is ongeveer 35 cm, waarvan de staart tweederde deel uitmaakt. De felgroene hagedis behoort, naar het uiterlijk te oordelen, zonder twijfel tot de Echte Hagedissen (Lacertidae). Ashe vertelde dat Dr. E.N. Arnold (Natural History Museum, London) de soort had gedetermineerd als *Gastropholis prasina*. Bijzonder detail bij de soort is dat de staart gebruikt kan worden als grijporgaan, zoals dat ook bekend is van kameleons, Andesanolissen (*Phenacosaurus*) en sommige andere hagedissen. Binnen de Lacertidae zijn er echter maar weinig soorten die zulk een grijpstaart hebben ontwikkeld. Een bekend voorbeeld van een lacertide met een grijpstaart vormt de in West- en Centraal-Afrika voorkomende boombewoner *Gastropholis echinata*, de Stekelstaarthagedis (ARNOLD, 1989; HEDGES, 1982; KÜHN, 1976). ASHE & ASHE (1995) vermelden dat de dieren 's nachts slapend aan hun staart kunnen hangen, een fenomeen dat mij van andere hagedissen niet bekend was. Opmerkelijk is dat een uitwendig onderscheid tussen mannetjes en vrouwtjes op het eerste gezicht afwezig is, behalve dan de bredere staartbasis bij de mannetjes.

LEVENSWIJZE

Volgens SPAWLS & DUFF-MACKAY (1995) is *Gastropholis prasina* een van de mooiste en tegelijk zeldzaamste hagedissen van Kenia. Echter, *G. prasina* is moeilijk in het wild te observeren. Het dier leeft op meer dan twaalf meter

hoogte in de kroonlaag van het bos en het vereist een flinke klim om het dier in zijn natuurlijke habitat te bekijken. Dit geldt echter niet voor alle vindplaatsen: er zijn meldingen van 'laag bij de grond', bijvoorbeeld bij Tanga (ARNOLD, 1989). ASHE & ASHE (1995) vermelden dat hun exemplaren werden gevangen in een holle stam van de boom *Trachylobium verrucosum*. De dieren zijn agressief ten opzichte van soortgenoten en jagen op alles wat beweegt, van vlinders en andere insecten tot gekko's. De mannetjes zijn onderling onverdraagzaam, iets dat van andere boomhagedissen, zoals kameleons, anolissen en gekko's ook bekend is. Het is mogelijk dat de vrouwtjes naar de grond gaan om eieren te leggen, hoewel dat niet werd waargenomen; het zou ook kunnen dat de eieren in molm van dode bomen of onder mosplakken van epifyten (boombewonende planten) worden gelegd. Dat dit waarschijnlijker is, kan blijken uit het feit dat de jongen even groen zijn als de volwassen dieren (ASHE & ASHE, 1995). Hieruit zou de conclusie getrokken kunnen worden dat ook de jongen hoog in bomen leven.

Gastropholis prasina maakt gebruik van de grijpstaart. Tekening: L. Depew

Echter, veldwaarnemingen ontbreken tot dusver. ASHE & ASHE (1995) stellen dat de incubatieduur van de vijf eieren, die de dieren bij hen legden, 65 dagen is bij een temperatuur van 26-29°C. Na het uitkomen was de lengte van die eieren 17 mm. Tijdens de paring bijt het mannetje het vrouwtje in haar nekvel vast en duwt zijn staart onder de hare; de gemiddelde paring duurt enkele minuten (Ashe, pers. med.).

ANDERE REPTIELEN

Gedurende het korte bezoek werden ook andere reptielen in of nabij het Arabuko Sokoke-bos waargenomen.

Tijdens een nachtelijke wandeling vond ik een Lappenkameleon, *Chamaeleo dilepis*, slapend op een tak. Deze kameleon is hier vrij algemeen. De Getekende Dwerggekko *Lygodactylus picturatus* trof ik veelvuldig aan op boomstammen, circa 1-2 m boven de grond; de Huisgekko *Hemidactylus mabouia* vond ik o.a. in de douche van het huis waar ik verbleef. In de tuinen rond het bos vond ik vrij algemeen de skink *Mabuya varia*. Deze vier soorten bleken hier algemeen voor te komen.

Bij de ruïnes van Gedi werd een verveling gevonden van een Rotspython, *Python sebae*, die volgens de beheerder daar al meer dan tien jaar leefde. Het ging zo te zien om een exemplaar van enkele meters lengte.

DANKBETUIGING

Mijn bezoek werd mede mogelijk gemaakt door Guido Broekhoven (IUCN, East Africa), en Dr. Ian Gordon en Lorna Depew van de East African Natural History Society (EANHS). Ik bedank Lorna Depew tevens voor het ter beschikking stellen van de tekening. James Ashe (Bioken Snake Farm) bedank ik voor zijn enthousiasme en de informatie over de herpetofauna van de regio.

GASTROPHOLIS PRASINA. AN ARBOREAL SPECIES FROM KENYA

Some notes are given on *Gastropholis prasina* based on the available literature. These arboreal lacertids, which were seen during a visit to the Bioken Snake Farm, were originally from the Arabuko Sokoke coastal forest, Kenya. This beautiful green lizard with a highly prehensile tail, seems perfectly adapted to life in the tree tops.

LITERATUUR

ARNOLD, E.N., 1989. Systematics and adaptive radiation of Equatorial African lizards assigned to the genera *Adolfus*, *Bedriagaia*, *Gastropholis*, *Holaspis* and *Lacerta*. J. nat. Hist. 23: 525-555.

ASHE, J. & S. ASHE, 1995. Some notes on *Gastropholis praesina*. EANHS Bull. 25(3): 54-55.

HEDGES, N., 1982. The reptiles and amphibians of East Africa. Kenya Literature Bureau, Nairobi.

KÜHN, W., 1976. Waarnemingen aan de stekelstaarthagedis *Lacerta echinata*, een boombezonende groene *Lacerta*soort. Lacerta 35: 43.

SPAWLS, S. & A. DUFF-MACKAY, 1995. Lizards of Kenya. Weird & rather wonderful. Swara 18(4): 26-30.